

SANGINJOEN METSÄLINNUSTON KEHITYS 1997–2016

Ari Rajasärkkä, Ari-Pekka Auvinen ja Juha Markkola
Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
21.9.2016

Ari Rajasärkkä, Ari-Pekka Auvinen ja Juha Markkola
Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
21.9.2016

Sanginjoen metsälinnuston kehitys 1997–2016

Tässä raportissa esitellään Sanginjoen ulkometsän metsälinnuston kehitystä vuosina 1997–1998, 2006 ja 2016 tehtyjen linjalaskentojen tulosten sekä PPLY:n havaintoarkistoon ja Tiira-havaintotietojärjestelmään vuosina 2000–2016 tallennettujen havaintojen valossa. Raportissa keskitytään metsän suojeluarvoja kuvaavan lajiston esiintymiseen (punaisen listan lajit eli uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit sekä selkeimmin vanhan metsän rakennepiirteistä riippuvat lajit).

Alue

Oulun kaupungin omistama Sanginjoen ulkometsä on ollut 1900-luvun jälkipuoliskolla vanhaa ja yhtenäistä metsäpeitettä vaativan lintulajiston viimeisiä esiintymisalueita Oulun seudulla. Muun muassa alueen viimeiset kuukkelit elävät yhä ulkometsässä. Alue on ollut talouskäytössä, mutta kuitenkin niin, että siellä on säilynyt useiden harvinaisten ja harvinaistuvien lajien kannalta riittävässä määrin vanhan tai varttuneen metsän kuvioita. Ulkometsässä oli intensiivisiä metsätaloustoimia kuitenkin vielä 2000 ensivuosiin saakka. Nämä hakkuut kohdistuivat myös vanhoihin ja varttuneisiin metsiin ja kavensivat metsälajiston elintilaa merkittävästi. Vuoden 2004 jälkeen ulkometsässä ei ole tehty hakkuita Muuraiskankaan kasvatusmetsän harvennushakkuuta vuonna 2012 lukuun ottamatta.

Laskennat ja arkistohavainnot

Sanginjoen ulkometsässä on tehty pesimälinnuston paritiheyksien arviointiin ja linnuston kannankehityksen seurantaan hyvin soveltuvia linjalaskentoja kolmeen otteeseen: vuosina 1997–1998, 2006 ja 2016 (taulukko 1). Lasketut linjat ovat olleet pitkälti samoja ja laskentalinjojen yhteispituus on samaa suurusluokkaa. Laskentojen tulokset ovat näin ollen vertailukelpoisia.

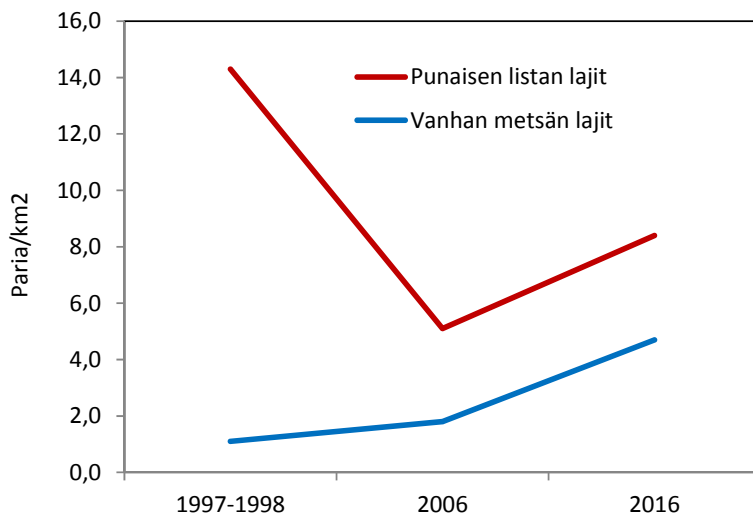
Linjalaskentojen lisäksi ulkometsän alue on ollut suosittua retkeilymaastoa ja sieltä on kertynyt runsaasti satunnaishavaintoja. Nämä PPLY:n havaintoarkistoon ja Tiira-havaintotietojärjestelmään tallennetut 2000-luvun havainnot on käyty vanhan metsän rakennepiirteistä riippuvan lajiston osalta läpi. Kesällä 2016 kartoitettiin pienialaisesti muutaman alueen vanhimman metsäkuvion linnustoa tarkemmin (Iso Polvikangas, Asmonkorpi, Isokankaanjärven seutu ja Lemmenpolku).

Taulukko 1. Sanginjoen ulkometsässä vuosina 1997–1998, 2006 ja 2016 tehdyt linjalaskennat.

Ajankohta	Laskijat	Linjan pituus ulkometsässä
1997–1998	Markku Hukkanen, Antti Vierimaa, Sami Timonen	17,3 km
2006	Juha Repo	18,1 km
2016	Esa Aalto, Tuomas Väyrynen, Ari-Pekka Auvinen, Heli Suurkuukka	19,5 km

Tulokset

Linjalaskentatulosten mukaan ulkometsässä havaittujen vanhan metsän lajien paritiheydet ovat kasvaneet 1990-luvun lopulta 2010-luvun puoliväliin (kuva 1). Sen sijaan punaisen listan lajien eli uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien tiheydet laskivat jyrkästi ensimmäisestä laskennasta toiseen, mutta ovat sen jälkeen kääntyneet jälleen nousuun. Osittain tuloksiin vaikuttaa kohtalaisen pieneen aineistoon liittyvä satunnaisvaihtelu. Punaisen listan lajien vähenemistä ensimmäisestä toiseen lasketaan voivat selittää myös tällä välin tehdyt laajat hakkuut, jotka kohdistuivat myös vanhoihin metsiin. Tämän jälkeen tilanne näyttää kuitenkin korjaantuneen. Kahden viimeisen laskentakerran välillä ulkometsässä on suoritettu ainoastaan yksi kasvatusmetsän harvennushakkuu alueen länsilaidalla Muuraiskankaalla.

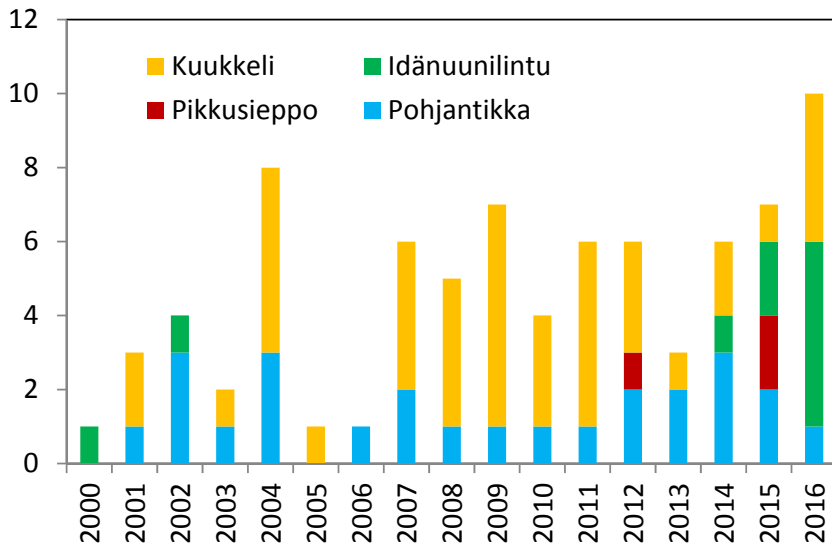

Kuva 1. Sanginjoen linjalaskennoissa 1997–1998, 2006 ja 2016 havaittujen vanhan metsän lajien (Rajasärkkä 2004) ja punaisen listan lajien laskennalliset tiheydet (paria/km²) Sanginjoen ulkometsässä. Punaisen listan lajit on listattu vuoden 2015 uhanalaisarvion mukaan (Tiainen ym. 2016) ja niitä ovat tässä tapauksessa vaarantuneet ja silmälläpidettävät lajit. Isokankaan suojelualue ei ole mukana tuloksissa.

Ulkometsän lajistosta valittiin neljä lajia, joiden voidaan katsoa olevan Oulun leveyspiirillä parhaita vanhan metsän indikaattorilajeja. Pohjantikan, pikkusiepon ja idänuunilinnun on havaittu esiintyvän selkeimmin metsissä, jotka ovat ympäröivää metsämaisemaa korkeampia, runsaspuustoisempia ja rakenteeltaan luonnontilaisempia (Vihervaara ym. 2015). Tämän lisäksi kuukkeli on todettu kärsivän vanhojen kuusikoiden vähenemisestä ja metsäpeitteen pirstoutumisesta erityisesti sen esiintymisalueen eteläosissa, jossa Sanginjoen ulkometsäkin sijaitsee (Muukkonen ym. 2012).

PPLY:n havaintoarkistoon ja Tiira-havaintotietojärjestelmään tallennettujen havaintojen mukaan neljästä lajista kuukkeli ja pohjantikka ovat säilyttäneet kantansa ulkometsässä (kuva 2). Uusina lajeina alueelle ovat tulleet pikkusieppo ja idänuunilintu. Nämä etelästä Pohjois-Pohjanmaalle

levittäytyvät lajit valtaavat ensin parhaimmat reviirit. Kokonaisuudessaan vanhan metsän indikaattorilajien havainnot kasvoivat vuosina 2000–2016

Kuva 2. Sanginjoen ulkometsän alueelta PPLY:n havaintoarkistoon ja Tiira-havaintotietojärjestelmään tallennetut havainnot neljästä vanhan metsän indikaattorilajista 2000–2016. Havainnoista on poistettu samoja yksilöitä koskevat päällekkäiset havainnot.

Muista lajiston muutoksista voidaan mainita metson runsastuminen. Sanginjoen ulkometsässä on pitkään ollut vankka metsokanta, joka vaikuttaisi vuoden 2016 tulosten perusteella entisestään vankistuneen. Linjalaskentojen metsohavainnot vaihtelivat vuosina 1997–98, 2006 ja 2016 sarjassa 3–0–6 ja laskennalliset tiheydet 2,5–0–4,5 paria/km². Laskentojen ulkopuolella Tiiraan on kirjattu vuodelta 2016 havainnot kuudesta eri metsoyksilöstä viidestä eri paikasta.

Kirjallisuus

Muukkonen, P., Angervuori, A., Virtanen, T., Kuparinen, A. & Merilä, J. 2012. Loss and fragmentation of Siberian jay (*Perisoreus infaustus*) habitats. *Boreal Environment Research* 17: 59–71.

Rajasärkkä, A. 2004. Kainuun ja Vienan Karjalan metsä- ja suolinnustot sekä niiden merkitys luontomatkailun kannalta. *Alueelliset ympäristöjulkaisut* 347: 47–126.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016. Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

Vihervaara, P., Mononen, L., Auvinen, A.-P., Virkkala, R., Lü, Y., Pippuri, I., Packalen, P. & Valkama, J. 2014. How to integrate remotely sensed data and biodiversity for ecosystem assessments at landscape scale. *Landscape Ecology* 30(3):501–516.